

CAPUT III.

De legum naturalium principiis, ac proprietatibus.

XCVIII. Legum naturalium existentia & proprietates plenissimam accipient lucem, si quibus illæ leges principiis innitantur, detegamus.

XCIX. Ac principium quidem *essendi*, seu possibilitatis *immediatum* in non repugnantia humanæ naturæ, *mediatum* vero in ipsa divini numinis essentia reperitur.

C. Principium autem *existendi*, seu fiendi *proximum* ab hominis essentia actu existente, & *remotum* (est enim homini existere fortuitum atque contingens) a supremi Creatoris voluntate repetendum.

CI. Illud, cujus ope ad cognitionem hujus divinæ voluntatis pervenimus, dicitur principium *cognoscendi*; est autem duplex prout vel *subjective*, vel *objective* consideratur. Primum est facultas, quæ obligationes & leges naturales nos docere potest, alterum fons, seu generale axioma, ex quo omnes ac solæ ille leges depromuntur.

CII. Ad Principium cognoscendi *subjectivum* primo pertinent *sensus moralis* seu veri naturæ instinctus, qui nunquam penitus suffocantur.

CIII. Hi autem non sufficiunt, sed distinctas & plenas legum notitias suppeditat *Ratio*, quæ

quæ rerum nexum & hinc boni vel mali cum actione copulationem videt, & stimulos genuinos a spuriiis discernit.

CIV. Rationem vero cum dicimus, intelligitur *recta*, quæ nimirum cum hominis constitutione aliisque subjectis, in quibus versatur, conveniat, res natura copulatas conjungat, & separet natura discretas, quæ certis, & evidentibus principiis nitatur, atque ex illis legitima ratiocinatione concludat.

CV Plurimum adjuvat rationem sufficiens attentio ad res sensibus obvias adhibita, seu *Experientia*, est porro & hæc magna obligationis & legis Naturalis magistra.

CVI. Non igitur actu, sed potentia tantum innata est nobis legum naturalium cognitio, quam ab inspiratione aut revelatione speciali cum Poireto derivare, prorsus est ineptum.

CVII. Et simul corruiit opinio eorum, qui ab auctoritate, exemplo scilicet, judicio & traditione aliorum, naturalem agendi normam esse hauriendam putant.

CVIII. Quamquam enim viciata sit ratio a primorum parentum labe, ea tamen ablata non est, sed tantus nobis remansit illius gradus, quantus libertatis. Cur igitur non vident rationis osores se & libertatem simul subruere?

CIX. Characteres principii cognoscendi ex quo, seu objectivi, sunt, ut sit *verum*, *perspicuum*, *adæquatum*, ne plures scilicet, aut pauciores leges contineat, quam naturales, &

tunc erit simul *proprium* hujus disciplinæ, seu *domesticum*, *primum*, & *universale*.

CX. Multi quidem sibi persuaserunt inutile esse tale principium invenire, quod acres de tali fonte altercationes non impedierint, ne tamen docti in conclusionibus fere consentirent, indocti vero illas probe cognoscerent.

CXI. Ast ea est ratiociniî natura, ut universalem propositionem præmittere oporteat, quarum plures qui statuunt in nostra disciplina, non animadvertunt, eas non posse inter se pugnare, & porro in re quadam, quæ primum fit principium, necessario consentire.

CXII. Habent quidem indocti legum naturalium notitiam & usum, artem non habent, quæ in principiorum nexu posita est; quod si principia non verbis tantum discrepent, sed etiam re, neque in conclusionibus consensus adesse potest. Ceterum principio suo non carent reliquæ disciplinæ.

CXIII. DEUS qua naturæ auctor voluntatem suam verbis non declaravit, sed rebus ipsis & factis; quare *leges rerum a Deo conditarum*, quatenus ex ipsa earum essentia, atque natura intelligi & actionibus nostris liberis applicari possunt, uberrimum esse omnis legis naturalis fontem, statuendum est.

CXIV. Igitur actiones, quæ cum hisce finibus necessario connectuntur, lege naturali præceptæ, quæ iis repugnant, prohibita, quæ ad eos æque bene ducunt ac aliæ, permissæ sunt; ast hæc propositio

Juris Naturæ fundamentalis a fonte prius referato distinguenda est.

CXV. Hominum existentia, & usus facultatum ipsis tributarum fines sunt intermedii, divinæ autem gloriæ manifestatio est finis ultimus creationis; igitur omnia officia ad Dei *Cultum, Philantiam, & Socialitatem* revocantur.

CXVI. Hofce Dei fines nemo negare aufit, est ergo principium nostrum verum; dein illos fola ratione quivis facile intelligit, est ergo evidens; tandem ex iisdem fluunt omnes obligationes naturales nec aliæ plures, ergo est adæquatum; hinc primum, universale & domesticum.

CXVII. Qui pro principio ponunt aut convenientiam cum natura, aut veritatem realem, aut bonitatem & malitiam intrinsecam, aut amorem Dei, fui, & proximi, aut relationem naturalem, aut Dei attributa, aut conformationem creaturæ cum Creatore, aut felicitatem, aut distributionem ejus, quod cuique debetur, verbis a nobis dissentiunt, sententiis congruunt.

CXVIII. Integrum vero disciplinæ nostræ ambitum non complectuntur, qui a confervatione fui, propria utilitate, socialitate, benevolentia, duratione humani generis, paceque externa ducunt naturæ leges; hi enim certum solummodo officiorum genus tradere voluerunt.

CXIX. Quare facile conciliari possunt cum nostro pleraque principia, siquidem alii Dei

essentiam, alii voluntatem, alii rationem suggerunt, quia de principio essendi, vel existendi, vel cognoscendi *per quod* loquuntur. Alii ad alia recurrunt, prout vel totum Naturæ legum systema, vel partem tantum adornant.

CXX. Nihil vero ad principii requisita attenderunt, qui primum, & domesticum cognoscendi principium in statu integritatis, in septem præceptis Noachicis, in Decalogo, in Evangelio, in consensu gentium, in potentia Physica, in generatione, in eo, quod natura omnia animalia docuit, denique in dicto veterum: Nosce te ipsum, quæsierunt.

CXXI. Legum naturalium proprietates ex datis antea principiis promanant. Ita quoniam earum indicia existunt in natura rerum, plenissima autem cognitio adhibita ratione a nobismet ipsis comparari potest, consequens est, ut *plana* sint, *liquida* ac sufficienter promulgata naturalia morum præcepta, hinc ut, qui statum habet perfectum, illa invincibiliter ignorare nequeat. Sed excusari sæpe potest facti ignorantia, quæ primum *experientia* superatur.

CXXII. Ideo certitudinem habent veritates mathematicæ, quod non sumantur principia nisi evidentia & conclusiones inde syllogistice deducantur; idem autem observatur in legibus naturæ, quare *mathematica certitudo* iisdem nequit denegari.

CXXIII. Quoniam lex naturalis in ipsa hominis rerumque essentia, vel absolute, vel sub
cer-

certis circumstantiis considerata rationem habet, & convenientiam vel disconvenientiam exprimit cum perfectissima Dei natura; quæ omnia mutari nescia sunt; sequitur hanc legem eandem semper atque *immutabilem* esse debere.

CXXIV. Equidem imago mutationis sæpe fallere minus attentos posset, quum nimirum leges, quæ nonnisi pro certis circumstantiis latæ sunt, cessante eo rerum statu amplius non adparent. Revera tamen nulla fit ipsarum legum mutatio, quippe quæ posita nova hacce peristasi nunquam antea exstiterant. Sed nec in statu collisionis alterutra mutatur lex, verum casu atque eventu impossibilis fit utriusque custodia.

CXXV. Quidquid immutabile est, idem & necessarium esse oportet, siquidem, quod ei oppositum est, repugnat. Itaque ex naturalium legum immutabilitate illarum quoque *necessitas* nunc absoluta & simplex, nunc saltem hypothetica concluditur.

CXXVI. Fuit in mente Dei ab omni æternitate boni malique distinctio, neque is veritates morales ex propria & hominum essentia fluentes alio sibi repræsentare poterat modo, quam quo nunc sunt; ac propterea naturæ leges etiam *æternæ* nominantur. Alia est legum positivarum ratio, quin enim diversa earum fieri posset repræsentatio, nulla adparet repugnantia.

CXXVII. Quanquam enim hominem creare, vel non creare a liberrima Dei voluntate

penderet, ab ea tamen non pendebat, alias, quam quæ nunc sunt, præscribere naturæ leges, sed, quod bonum erat, præcipere, & quod malum, prohibere debuit, & inde plenius intelligitur, cur *moralitas actionibus nostris sit intrinseca.*

CXXVIII. Falsum porro est, quod ajunt, ita summo scelere principium statui extrinsecum, quod sit Deo prius aut coæternum; ultima enim boni hujus vel mali ratio a consensione ducitur vel dissensione actionis cum divina essentia atque natura, quam libertati & voluntati præire animo concipimus.

CXXIX. Deus est omnis possibilitatis fons, itaque nisi is existeret, nec quidquam aliud nec intrinsece quidem esset possibile, hinc neque naturæ leges. Quum tamen, etsi quis a Deo abstrahat, propriam naturam concipere, & quæ cum his actionibus necessario copulata sunt, naturalia præmia vel pœnas, nunc magis, nunc minus efficaciter sentire possit, consequens est, ut insipientes, qui naturæ Auctorem agnoscere recusant, tamen omne naturalis legis frænum non removeant.

CXXX. Nec obloquentur adversarii: tunc morum præcepta consilia potius esse quam leges, & neminem urgere legis custodiam. Enimvero hanc urgent consecutaria cum actione copulata, quæ pœnæ sunt vel præmii loco & obligationem ad legem pariunt a consilio plane diversam.

CXXXI.

CXXXI. Sæpe tamen actionum confectaria aliis externis & fortuitis eventibus debilitantur, ut bonis male, malis vero bene res succedant. Manca igitur foret juris naturalis sanctio, nisi a Dei bonitate & sapientia, bene vel male factorum compensatio expectanda esset in aliqua vita futura; quod ipsum simplex & individua mentis natura ejusque ad novas semper acquirendas perfectiones capacitas arguit.

CXXXII. Fundatæ sunt naturæ leges in ipsa hominis natura, & quasvis actiones moraliter bonas, vel malas comprehendunt; primum igitur omnem hominem obligant, dein ad omnes actiones a libertate provenientes extenduntur; & hinc sunt tam subjecto, quam objecto *universales*.

CXXXIII. Sunt porro leges naturales primum *sanctæ*, quod a nemine impune possint violari, dein *faciles*, siquidem ad earum custodiam & connati stimuli, & recta ratio, & tota natura nos impellit. *Vid. Psalm. XVIII. 8. Matth. XI. 30.*

CXXXIV. Sunt qui leges naturales esse negant, quod 1.) jura sibi homines invenerint pro utilitate, 2.) eaque pro morum & temporum vicibus sæpe immutentur: 3.) tantum cuique juris sit, quantum potentiæ, cui resisti nequeat, 4.) nec quisquam a propria obligari possit ratione, 5.) quo nomine non veniant nisi præconceptæ singulorum opiniones, & raro inter se congruentes. 6.) Clamitant alii defecisse post

Ada-

Adami lapsum rationis lumen , & 7.) non paucas gentes summa legum , quæ naturales dicuntur , ignorantia laborare. Sed hæc omnia fati supra explosimus. *

* Cf. meam Exercitationem. *De Legum naturalium Principiis ac Proprietatibus.*

C A P U T I V.

De juribus hominum universalibus & quod inde fluit, actionum moralium discrimine.

CXXXV. Quoniam in notione obligationis & legis jus aliquod inesse oportet, facile patet, cur omnes homines, quod lege naturali præceptum faciendi, & quod vetitum est omitendi jura habeant stricte talia, & contra, cur, quæ eadem lege permittuntur, ea singuli ex sua voluntate determinandi libertatem moralem a natura acceperint, sive jus permissivum.

CXXXVI. Tam obligationes quam Jura naturalia, vel *absoluta* sunt & *connata* si ex natura ipsa humana generatim accepta ducantur, vel *hypothetica* & *contracta* si simul ab alia peculiari affectione, aut quodam interveniente facto, pendeant; quare priora simpliciter sunt universalia, posteriora vero quodam sensu vocantur singularia.

CXXXVII. Utuntur homines communi quadam essentia atque natura, in qua cum sufficiens jurium connatorum ratio reperiatur, satis liquet, hæc in singulis ejusdem esse quali-